Hukuk Devleti ve Kanun Devleti Ayrımı Bağlamında Anayasal Hakların Kısıtlanması: İmamoğlu Protestoları Işığında Bir Değerlendirme

Özet

Bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun 2025 yılı Mart ayında tutuklanmasının ardından yaşanan gelişmeleri, "hukuk devleti" ve "kanun devleti" kavramları çerçevesinde değerlendirmektedir. Özellikle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sınırlanması, ifade özgürlüğü üzerindeki baskılar ve yargı bağımsızlığı sorunu ele alınarak Türkiye'de anayasal düzenin güncel durumuna ilişkin tespitlerde bulunulmuştur.

Giriş

Modern demokrasilerin temel unsurlarından biri hukuk devletidir. Hukuk devleti, sadece yazılı kuralların değil, bu kuralların adalet, eşitlik ve insan haklarına uygunluğunun da güvence altına alındığı sistemdir. Buna karşın kanun devleti, yasaların varlığına ve uygulanmasına odaklanır ancak bu yasaların meşruiyeti veya adilliği ikinci plandadır. Türkiye'de son dönemde yaşanan siyasi ve hukuki gelişmeler, bu iki kavram arasındaki farkın pratiğe nasıl yansıdığını ortaya koymaktadır.

Ekrem İmamoğlu'nun Tutuklanması ve Sonrası

2025 yılı Mart ayında Ekrem İmamoğlu'nun çeşitli suçlamalarla gözaltına alınması ve ardından tutuklanması, kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Tutuklama kararının ardından çeşitli kentlerde yapılan barışçıl gösteriler, valilik kararıyla yasaklanmış, polis müdahaleleriyle dağıtılmış ve çok sayıda kişi gözaltına alınmıştır.

Oysa Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 34. maddesi, her bireyin önceden izin almaksızın barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkını garanti altına almaktadır. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. ve 11. maddeleri uyarınca da ifade ve toplanma özgürlükleri, temel haklar arasında sayılmaktadır.

Hukuk Devleti mi, Kanun Devleti mi?

Ekrem İmamoğlu'nun tutuklanması kadar, buna yönelik tepkilerin bastırılması da hukuk devleti ilkesine aykırı bir durum ortaya koymaktadır. Hukuk devletinde temel hak ve

özgürlükler anayasa ve uluslararası sözleşmelerle korunur, devlet bu haklara müdahalede bulunamaz. Kanun devleti ise yalnızca mevcut yasa metinlerine dayanarak hareket eder. Ancak bu yasalar, siyasi otoritenin kontrolünde oluşturulmuşsa, sistem otoriterleşmeye açık hale gelir.

Bu bağlamda dile getirilen “Zaten hukuk devleti değildik ama artık kanun devleti bile değiliz” ifadesi, yaşanan dönüşümü çarpıcı biçimde özetlemektedir. Yasaların keyfi biçimde uygulanması ve temel hakların sistematik biçimde kısıtlanması, sadece bireysel özgürlükleri değil, rejimin meşruiyetini de tehdit etmektedir.

Sonuç

Ekrem İmamoğlu’nun tutuklanması sonrası yaşanan gelişmeler, Türkiye’de hukuk devleti ilkesinin ciddi biçimde zedelendiğini ve kanun devleti vasfının dahi sorgulanır hale geldiğini göstermektedir. Temel hak ve özgürlüklerin, özellikle ifade ve toplantı özgürlüğünün sistematik şekilde kısıtlanması, demokratik toplum düzeniyle bağdaşmaz. Bu nedenle Türkiye’de sadece hukuk metinlerinin değil, hukuk kültürünün de yeniden inşa edilmesi gerekliliği gün geçtikçe daha görünür hale gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hukuk devleti, kanun devleti, anayasal haklar, Ekrem İmamoğlu, ifade özgürlüğü, toplantı hakkı, yargı bağımsızlığı, insan hakları